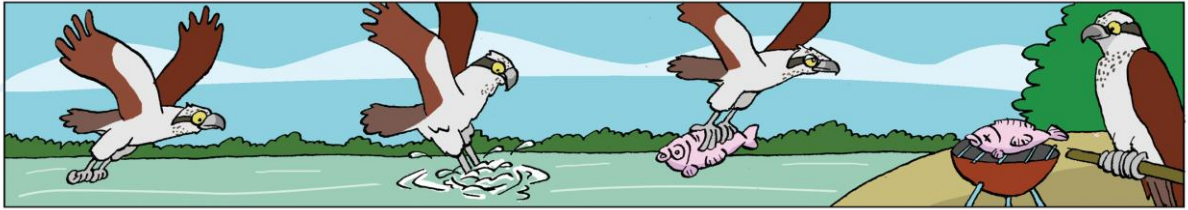

Roofvogels

Algemeen

Wat is een roofvogel?

Niet alle vogels die wel eens een andere vogel of een muis vangen zijn echte roofvogels. Ook zijn er vogels met een haaksnavel, die toch geen roofvogels zijn : papegaaien en uilen bijvoorbeeld. Roofvogels worden ook wel “dagstootvogels” genoemd en zo kun je ze herkennen:

- Ze hebben een haaksnavel
- De neusgaten zitten in een “washuid” die vaak fel geel of rood gekleurd is
- Op het bovenste deel van de poten zitten veren (de broek)
- Het onderste deel van de poten is kaal
- Ze hebben lange scherpe klauwen

Bij bijna alle roofvogels zijn de vrouwtjes groter en sterker dan de mannetjes. Meestal vangen die ook grotere prooien.

Jacht

Vogels zijn altijd alert op mogelijke vijanden. In de natuur is het eten of gegeten worden. Als roofvogel ben je dan ook regelmatig op jacht om voedsel te zoeken. Om aan dat voedsel te komen hebben vogels verschillende manieren ontwikkeld. Zo heb je bijvoorbeeld de oorjagers. Sommige

uilen jagen meer op gehoor dan op zicht. Het geritsel van de bladeren op de bodem is voor hen het signaal om extra alert te zijn, want wie weet kruipt daar wel een lekkere snack.

Naast zogenaamde oorjagers heb je ook oogjagers. Roofvogels zijn daarvan de bekendste voorbeelden. De ogen van een roofvogel zitten aan de voorkant van de kop, zodat ze heel goed de afstand tot de prooi kunnen schatten.

Om muizen, andere vogels of vis te vangen en op te eten, zijn roofvogels goed uitgerust.

- Ze kunnen haarscherp zien (ongeveer tweemaal zo goed als mensen) en afstand en diepte heel goed inschatten
- Met hun sterke poten en scherpe klauwen grijpen ze de prooi stevig vast
- Met de haaksnavel kunnen ze de prooi in stukken scheuren

Voor alle roofvogels zijn ogen onmisbaar gereedschap. Niet alleen voor arenden. Slechtvalken achtervolgen hun prooi bliksemsnel in het luchtruim. Haviken en sperwers doen hetzelfde, maar dan in bos en park. Dat is een stuk moeilijker. Want tijdens hun jacht moeten ze een botsing met bomen en struiken vermijden. De torenvalk bidt hoog boven de grond. Terwijl zijn vleugels en staart het lichaam van de valk op

dezelfde hoogte houden, speuren de ogen de grond af naar kruipende muizen.

Broeden

In Nederland komen 12 roofvogelsoorten voor die hier broeden. Alle roofvogels moeten elk jaar weer enorm hard werken om hun jongen groot te brengen. De mannetjes moeten eerst een vrouwtje zoeken. Daarna moet er een geschikte plaats gevonden worden om een mooi nest te bouwen. Soms gebruiken ze een oud nest, wat dan weer helemaal opgeknapt wordt. Om eieren te kunnen leggen moet het vrouwtje heel veel eten. Het mannetje zorgt voor al dat eten. Dat is slim, want hoe meer eten er is, hoe meer eieren ze kan leggen en hoe meer jongen de kans hebben om een grote roofvogel te worden. Bij de meeste roofvogels broedt het vrouwtje de eieren uit en zorgt het mannetje de eerste twee weken voor het voedsel. Het vrouwtje blijft dan op het nest om de jongen te beschermen, te voeren en warm en droog te houden.

Roofvogels die heel oud kunnen worden, leggen meestal niet zoveel eieren. Zoals de wespandief, die maar 2 eieren legt. Roofvogels die korter leven hebben grotere legsels, soms wel 5 tot 7 eieren per nest. Zoals de kiekendieven, sperwer en de torenvalk. De eieren van roofvogels zijn heel verschillend. De havik en de kiekendieven hebben vrijwel geheel witte eieren, terwijl de wespandief, buizerd, sperwer en valkensoorten mooie gevlekte eieren hebben.

Vervolging

Roofvogels werden vroeger veel geschoten of vergiftigd omdat ze wel eens een konijntje of een kippenkuikentje pakten. Maar niet alleen daardoor waren er steeds minder roofvogels. Ook het gebruik

van bestrijdingsmiddelen in de landbouw was een groot gevaar voor de roofvogels. Juist zij zijn erg gevoelig voor gif. Dit zit zo: De gifstoffen kwamen in insecten en zaden en daarom ook in vogels en muizen. Die werden gegeten door roofvogels en daar stapelde het gif zich op waardoor de roofvogels dood gingen. Sommige roofvogels als de havik en de buizerd waren bijna uitgestorven in ons land. In de landbouw mogen de gifsoorten die zo lang giftig blijven, niet meer gebruikt worden. Ook de vervolging wordt nu veel strenger aangepakt. De laatste jaren zijn er dan ook weer veel meer roofvogels te zien in Nederland.

Roofvogeltrek

Met zonnig weer en weinig wind is het goed roofvogels kijken! Waarom? Zoals je misschien weet is warme lucht lichter dan koude lucht. Warme lucht stijgt daarom op. Als de zon schijnt warmt de grond op. Hierdoor wordt de lucht er boven ook warmer en stijgt uiteindelijk op. Zo kan dit uren doorgaan. Deze opstijgende lucht wordt thermiek genoemd. Thermiek ontstaat vooral boven land. Boven water is er veel minder opstijgende lucht. Veel roofvogels maken handig gebruik van de opstijgende lucht. Met hun brede vleugels zweven ze zonder moeite mee omhoog. Als ze hoog genoeg zijn glijden ze vele kilometers ver weg opzoek naar een nieuwe thermiekbel. Roofvogels vliegen daarom op trek het liefst over land. Ze vliegen dan net zo lang door tot ze wel water moeten oversteken. Zo kun je in Zuid-Zweden, Zuid-Spanje en in Turkije heel veel roofvogels zien. Allemaal komen ze hier samen om uiteindelijk de kortste oversteek te maken op weg naar het zuiden.

Waar en wanneer kun je roofvogels zien?

In Nederland kun je overal roofvogels tegen komen. Sommige broeden in bossen, anderen juist in open gebieden. Zelfs in de tuinen in de stad kun je wel eens een sperwer voorbij zien schieten. Vooral tijdens de najaarstrek kun je hoog in de lucht roofvogels zien. Goede plaatsen zijn bijvoorbeeld de duinen, bosranden en heideterreinen. Je moet wel heel goed opletten want soms vliegen ze zo hoog dat je ze bijna niet kunt zien. Daarom heb je wel een verrekijker nodig en een vogelboek is ook handig. Je mag best uitslapen, want voldoende thermiek is er pas vanaf ongeveer 10 uur in de ochtend.

Roofvogelshows

Tegenwoordig zijn er steeds meer mogelijkheden om roofvogels van heel dichtbij te bekijken, bijvoorbeeld tijdens markten of evenementen. Voor de vogels zelf is dat meestal geen pretje, en als ze ontsnappen (wat nogal eens gebeurt) dan kunnen ze het wilde roofvogels en andere vogels lastig maken. Dit komt doordat het vaak om soorten die hier van nature niet thuishoren. Daarnaast worden ook wel jonge roofvogels uit de vrije natuur gehaald om verkocht te worden aan mensen die ze als attractie willen gebruiken. Vaak komen mensen op het idee om, na het zien van een roofvogelshow, zo'n vogel in huis te halen. Een vergissing, want een roofvogel is geen huisdier als een hond of poes. Roofvogelshows zijn dus niet goed voor de vogels. Maar die prachtige vogels zijn ook te bewonderen in de natuur. Maar vogelwerkgroepen door het hele land geven speciale excursies voor kinderen. Je ziet, er zijn ook manieren om roofvogels te bekijken zonder dat de vogels er last van hebben.

Arnold van Kreveld

Onze roofvogels

In Nederland kun je 14 roofvogelsoorten tegenkomen. Hieronder worden ze beschreven. *De lengte van vogels wordt gemeten van de snavelpunt tot de staartpunt. De spanwijdte is de afstand tussen de vleugelpunten.*

Buizerd

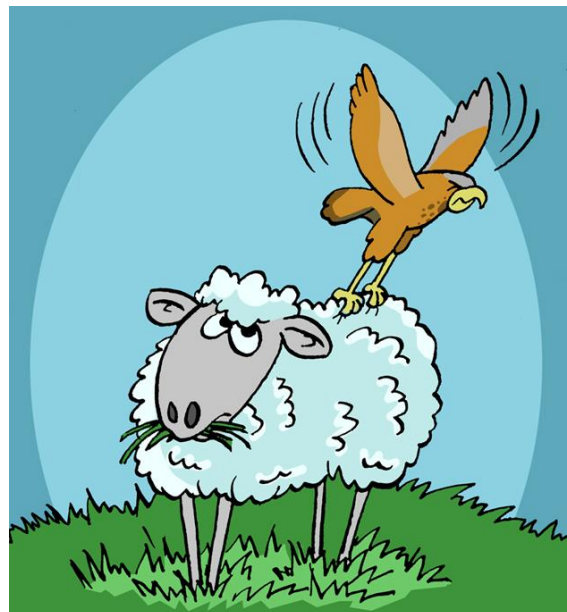
Lengte 51-57cm, Spanwijdte 113-128 cm

Rob Belterman

Een van onze bekendste roofvogels is de buizerd. Je ziet hem vaak in gebieden met weilanden en bos. Hij heeft brede vleugels en een vrij korte staart. Op de staart heeft hij een stuk of acht dwarsbanden. Buizerds kunnen er heel verschillend uitzien: er zijn bijna witte buizerds, chocoladebruine buizerds en verder alles wat daar tussenin zit. Het geluid lijkt op "miauw" en kun je in de lente vaak horen. Zo geven ze aan dat dit hun jachtgebied is. Als het om eten gaat, is de buizerd niet erg kieskeurig. Hij eet bijna alles wat hij te pakken kan krijgen. In de meeste gebieden leven ze van muizen. Op de tweede plaats komen mollen en jonge konijnen. Vooral in de winter eten ze ook veel regenwormen. Vaak zie je ze ook op paaltjes en

verkeersborden langs de weg. Ze hebben geleerd dat hier vaak verkeersslachtoffers te vinden zijn. Buizerds nestelen altijd hoog in een boom. Soms gebruiken ze een oud kraaiennest, maar ze kunnen ook zelf een nest bouwen. Zo'n roofvogelnest noemen we ook wel een horst. Net als bij de meeste roofvogels begint het vrouwtje direct na het leggen van het eerste ei met broeden. De jongen komen dus na elkaar uit en verschillen nogal in leeftijd. Als er weinig te eten is eet het oudste jong soms het kleinste jong op. In Nederland broeden ongeveer 9000 paar. Grote kans dat een winterwaarneming van de buizerd geen Nederlands exemplaar betreft. Want duizenden buizerds uit Zweden, Denemarken en Duitsland brengen hier de winter door. In het najaar is op sommige plaatsen indrukwekkende trek van Buizerds waarneembaar. Omdat buizerds thermiek gebruiken, zie je soms meerdere vogels bij elkaar. Als je geluk hebt wel meer dan 20.

Wespendief

Lengte 52-60 cm, Spanwijdte 135-150 cm

Marion Dijkmans

Er broeden zo'n 700 paar wespddieven in ons land. Wespddieven zijn niet erg opvallend en leven in bossen. Er zijn dan ook veel mensen die nog nooit van deze vogels gehoord hebben. Wespddieven lijken op buizerds. Je kunt ze herkennen aan de langere staart, de smallere kop en drie duidelijke dwarsbanden op de staart. De wespddief eet kleine dieren zoals insecten, kikkers, wormen en muizen. Maar hij is gespecialiseerd in het verschalken van wesp- en hommellarven. Als wespddieven jongen hebben, nemen ze grote stukken raat of soms het hele wespennest mee naar hun nest. Daar halen ze de larven eruit. In de winter zijn er geen wespen en hommels te vinden. Geen wonder dat de wespddief een trekvogel is. In Afrika heb je het hele jaar wespen.

Ruigpootbuizerd

Lengte 50-0 cm, Spanwijdte 120-150 cm

Jan Sleurink/FN

Als de wespddieven al in Afrika zijn, komen de ruigpootbuizerds naar ons land. Ruigpootbuizerds broeden in het hoge noorden en komen in de winter naar onze streken. Omdat er in de broedgebieden weinig bomen zijn, moeten ze soms, net als een torenvalk, "bidden" om prooien op te sporen. Buizerds die in de winter bij ons zijn maar in Scandinavië broeden, doen dit soms ook. Ruigpootbuizerds lijken erg veel op buizerds en zijn vaak moeilijk te herkennen. Ze hebben meestal een donkere buik en polsvlekken. Op de witte staart hebben ze een zwarte eindband. Van oktober tot april zijn er maar enkele tientallen in ons land te vinden, vooral in uitgestrekte open gebieden.

Havik

Lengte 48-61 cm, Spanwijdte 98-117 cm

Andy Rouse/FN

Haviken zijn vooral te vinden in en langs bossen. Ze zijn gemaakt om snel tussen bomen door te kunnen vliegen. Op die manier verrast hij duiven, fazanten, konijnen, eksters en gaaien. Hiervoor hebben ze korte stevige vleugels en een lange staart om goed te kunnen sturen. Ook hebben ze nogal forse wenkbrauwen die de ogen beschermen tegen takjes. Haviken zijn standvogels en blijven dus het hele jaar in ons land. Er zijn ongeveer 2000 broedparen.

Sperwer

Lengte 28-38 cm, Spanwijdte 60-75 cm

De sperwer is een kleine broer van de havik. Ook hij heeft korte vleugels, een lange staart en forse wenkbrauwen om loeihard tussen bomen en struiken door te vliegen. Vaak verrast hij zo kleinere zangvogels. Soms weet een vogeltje toch te ontsnappen en dan ontstaat er een wilde achtervolging. Ze hebben geleerd dat in tuinen veel zangvogels voorkomen. Daarom zijn ze zelfs in stadstuinen te zien. Dus hou je kijker in de aanslag. Wie weet zie jij zo'n mooie roofvogel voorbij het raam vliegen! Er broeden 4500 paartjes in ons land.

Torenvalk

Lengte 33-39 cm, Spanwijdte 65-80 cm

Ronald Schalekamp

De torenvalk is die vogel die je vaak boven de berm van een weg ziet "bidden". Hij houdt zijn kop in de wind en slaat snel met zijn vleugels op en

neer. Zo kan hij op één plek in de lucht blijven hangen en goed naar muizen speuren. Torenvalken hebben hiervoor heel speciale ogen. Ze kunnen heel goed muizenurine opsporen omdat ze het weerkaatsende UV-licht goed kunnen zien. Dit maakt het veel makkelijker een muisje op te sporen. Als nestplaats gebruiken ze vaak oude nesten van kraaien. Als er wel veel voedsel is maar te weinig goede nestplaatsen, maken ze graag gebruik van nestkasten. De torenvalk behoort tot de familie van de valken. Dit zijn goede vliegers met puntige vleugels. Er broeden 6000 paren in Nederland en in de winter zijn er ongeveer 20.000 vogels.

Boomvalk

Lengte 28-35 cm, Spanwijdte 70-84 cm

Erwin Bruulsema

Boomvalken zijn snelle jagers die leven van kleine vogels, waaronder de zeer snelle gierzwaluw. Om die te pakken te krijgen moet je wel van heel goede huize komen! Ze eten ook veel grote insecten zoals libellen. Boomvalken zijn echte zomervogels. Er broeden bij ons tussen de 750 en 1000 paar vooral in bosjes en langs bosranden; soms ook op hoogspanningsmasten. Soms

kun je op de heide enkele valken bij elkaar zien die libellen en andere grote insecten vangen en in de lucht oppeuzelen. In september trekken ze naar het warme Afrika.

Smelleken

Lengte 25-30 cm, Spanwijdte 60-65 cm

Frans Lanting/FN

Het smelleken is de kleinste roofvogel in Europa. Hij broedt in het hoge noorden en komt alleen in de winter bij ons. Je zult hem niet zo vaak te zien krijgen. Er verblijven in de winter ongeveer 200 smellekens bij ons maar ze zijn niet erg opvallend. Ze komen vooral voor langs de kust en in grote open gebieden. Het is een woeste vlieger die menig vogeltje weet te verrassen.

Slechtvalk

Lengte 39-50 cm, Spanwijdte 95-115 cm

Jankees Schwiebe

Slechtvalken zijn de grootste valken die regelmatig in Nederland te zien zijn. Ze zijn bijna zo groot als een havik. In ons land broeden zo'n 35 paartjes slechtvalken in nestkasten die

geplaatst zijn aan hoge schoorstenen van elektriciteitscentrales en op hoge gebouwen, maar de meeste zijn te zien in de winter. Dan komen ruim 100 vogels uit het noorden hier overwinteren. Slechtvalken zijn echte voedselspecialisten. Ze eten eigenlijk alleen vogels die ze al vliegend vangen. Als ze een prooi zien, vliegen ze naar een behoorlijke hoogte. Dan vliegen ze heel hard recht naar beneden en klappen er dan boven op. Door deze smak zijn veel vogels de kluts kwijt zodat ze makkelijk gegrepen kunnen worden. Als ze zo naar beneden duiken kunnen ze bijna 200 km per uur vliegen; ze zijn daarmee de snelste dieren op aarde.

Bruine kiekendief

Lengte 48-55 cm, Spanwijdte 110-125 cm

Marion Dijkmans

Alle kiekendieven hebben lange smalle vleugels en een lange staart, en ze zoeken allemaal op dezelfde manier naar voedsel. Ze vliegen dan langzaam en een beetje schommelend laag over de grond. Hierbij houden ze hun vleugels in een V-houding. Bruine kiekendieven leven vooral bij water, riet en moerassen. Ze vangen vogeltjes, kikkers, muizen en soms ook vissen. In Nederland broeden ongeveer 1400 paar. De meeste vogels overwinteren in Afrika.

Blauwe kiekendief

Lengte 43-50 cm, Spanwijdte 100-120 cm

Deze kiekendief komt voor in de duinen en in ruige graslanden. Er broeden nog maar enkele tientallen paren in Nederland en deze zijn bijna allemaal te vinden op de waddeneilanden. In de winter kun je ze op veel meer plaatsen tegenkomen. Ook blauwe kiekendieven leven van kleine knaagdieren en vogels.

Grauwe kiekendief

Lengte 43-50 cm, Spanwijdte 98-110 cm

De grauwe kiekendief broedt vooral in heide en akkers. Hij is slanker en sierlijker dan de andere kiekendieven.

Grauwe kiekendieven zijn echte zomervogels. In de winter zijn ze in Afrika. Het is best zeldzaam in ons land. Er broeden ongeveer 40 paar, vooral in Groningen waar ze op akkers broeden.

Visarend

Lengte 55-69 cm, Spanwijdte 145-160 cm

Visarenden zie je in Nederland alleen op trek. Ze broeden in Noord- en Oost-Europa en brengen de winter door in Afrika. Ze zijn ongeveer zo groot als een zilvermeeuw en leven eigenlijk alleen van vis, zoals de naam al zegt. In Nederland trekken ieder jaar enkele honderden visarenden door. Sommigen blijven enkele weken op dezelfde plaats voor ze verder trekken.

Zeearend

Lengte 77-92 cm, Spanwijdte 200-245 cm

Zeearenden zijn de koningen van de Nederlandse roofvogels. Elke winter blijven er in de Biesbosch en in de Flevopolders wel een paar zeearenden overwinteren. Sinds 2006 broedt een paartje in de Oostvaardersplassen. De meeste zeearenden broeden in het noorden en oosten van Europa. Deze “vliegende deuren”, zoals ze wel genoemd worden, eten vooral grote vissen, watervogels en aas.

Wist je dat.....?

....er in ons land zo'n 14 roofvogelsoorten voorkomen die je regelmatig kunt zien?

....de grootste, de zeearend, vleugels heeft nog langer dan je bed?

....er soms ook nog andere roofvogels ons land bezoeken? Elk jaar trekken er wel enkele roodpootvalken, rode wouwen en zwarte wouwen over ons land. En in de jaren '96, '97 en '98 hebben op de 'Hoge Veluwe' zelfs twee slangenarenden gezeten. Tegenwoordig worden deze weleens in het Fochteloërveen gezien.

....als je op pad wilt om de roofvogel trek waar te nemen, je dan het beste een zonnige dag kunt afwachten? Je kunt dan het beste een heideveld of bosrand in oostelijk Nederland opzoeken.

.... de buizerd in de baltsperiode op een heel bijzondere manier hoog door de lucht vliegen? Nadat ze al cirkelend hoogte hebben gewonnen, duiken ze met samengeknepen vleugels steil omlaag. Daarna spreiden ze de vleugels weer, zweven omhoog om daarna opnieuw naar beneden te duiken. ...dit ook wel 'luchtdansen' wordt genoemd?

....roofvogels altijd diarree hebben? Vleesetende vogels hebben twee soorten uitwerpselen. Naast de gewone ontlasting zijn er ook nog de braakballen met veertjes, haren en skeletdelen. Daaraan kun je precies zien wat de vogel gegeten heeft.

....de meest buizerds die wij in de winter zien uit Scandinavië komen? ....deze vaak lichter van kleur zijn dan onze 'eigen' buizerds?

....de wespendif een van de onopvallendste roofvogels van Nederland is? ...zijn neusgaten spleetvormig zijn om geen last te hebben van zand in zijn neus, bij het graven naar raten?

Word Juniorlid!

Als juniorlid van Vogelbescherming kom je op voor de vogels! En als juniorlid krijg je 5x per jaar het spannende magazine **Vogels Junior**. **Vogels Junior** gaat over beesten, buiten en beschermen en is speciaal bedoeld voor jou! Je vindt er de mooiste foto's, posters, gekke weetjes en nuttige informatie over dieren en het beschermen van natuur. Maar je leest bijvoorbeeld ook over de favoriete natuur van Bekende Nederlanders en portretten van mensen die werk maken van natuurbescherming.

Kijk voor meer info op:

www.vogelbescherming.nl/juniorlid

Ook goed om te weten

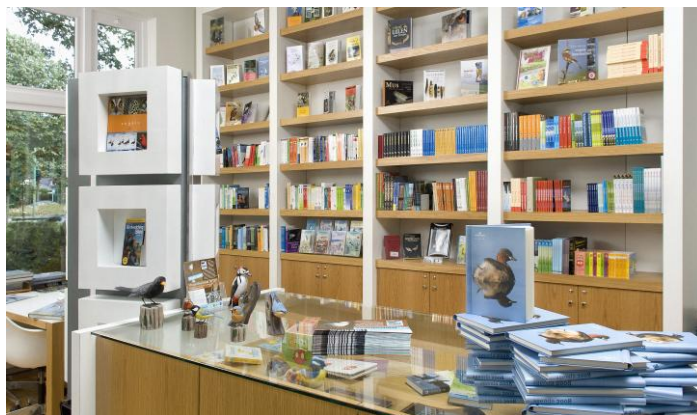
Wat doet Vogelbescherming Nederland?

Vogelbescherming Nederland zet zich in voor alle in het wild levende vogels en hun leefgebieden. Vogels geven heel goed aan of het goed of slecht gaat met de natuur en het milieu. Als het slecht gaat met een vogelsoort, dan is dat een teken dat er iets mis is met zijn leefomgeving. Vogels zijn dus niet alleen het beschermen waard vanwege hun mooie kleuren, afwisselende zang en indrukwekkende vliegkunst, maar ook als boodschappers over de natuur. Vogelbescherming Nederland is de oudste natuurbeschermingsorganisatie in ons land. Ze is opgericht in 1899. In heel veel landen bestaat er een organisatie zoals Vogelbescherming Nederland. Om deze organisaties goed te laten samenwerken is BirdLife International opgericht. Dit is de wereldwijde vogelbeschermingsorganisatie. Op deze manier wordt geprobeerd zo goed mogelijk alle vogels en hun leefgebieden in de wereld te beschermen. Kijk voor meer informatie op www.vogelbescherming.nl

Welkom in de winkel van Vogelbescherming!

Vogelbescherming Nederland verkoopt veel artikelen waarmee je nog meer kunt genieten van vogels. Voor verrekijkers, telescopen, vogelboeken, CD's en DVD's met vogelgeluiden, nestkasten en vogelvoer ben je in onze winkel aan het juiste adres. Leden van Vogelbescherming krijgen op heel veel artikelen aantrekkelijke kortingen in de winkel en de webwinkel van Vogelbescherming. Het adres is: Boulevard 12, 3707 BM ZEIST.

Servicecentrum

Ook met alle vragen over vogels en het beschermen van vogels kun je terecht bij Vogelbescherming Nederland. Kijk eerst eens op: www.vogelbescherming.nl. Hier vind je heel veel informatie en misschien wel antwoord op jouw vraag. Je kunt via deze website ook een mailtje sturen. Natuurlijk kun je ook bellen. Het nummer is: 030 - 693 77 00.